

4. European Court of Human Rights. *Ukraine and the Netherlands v. Russia*, Applications № 8019/16, 43800/14.
5. Ромців О., Миханів В. Вплив війни в Україні на конституційні права громадян та міжнародні механізми їх захисту. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2025/mar/38481/25028345maket-206-216.pdf>
6. European Court of Human Rights. *Case Makuch and Others v. Ukraine*, Applications № 46720/07.
7. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини : закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15#Text>

Протасов Денис Сергійович,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра Навчально-наукового інституту поліцейської діяльності Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

Чеханюк Леся Володимирівна

доцент кафедри конституційного права та прав людини Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук

ВПЛИВ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ НА УДОСКОНАЛЕННЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

Місцеве самоврядування в Україні є важливою складовою частиною демократичного процесу, що дозволяє територіальним громадам самостійно вирішувати питання місцевого значення. Згідно із Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні», під місцевим самоврядуванням в Україні необхідно розуміти гарантоване державою право та реальну здатність територіальної громади – жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища, міста – самостійно або під відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України [1].

Європейські цінності мають великий вплив на трансформацію місцевого самоврядування в Україні. Це такі цінності, як-от демократія, верховенство права, права людини, прозорість, а також ефективне управління. Вони сприяють оновленню системи місцевої влади на території України.

Емпіричний досвід історичного розвитку демократично орієнтованих держав засвідчив, що при централізованому управлінні й регулюванні процесів життєзабезпечення громадян зменшується ефективність виконання державою своїх функцій і погіршується якість публічних послуг, наданих

громадянам. Реформа місцевого самоврядування та територіальної організації влади, або децентралізація, передбачає створення умов для формування ефективної, відповідальної місцевої влади, здатної забезпечити комфортне та безпечне середовище для проживання людей по всій території України. У загальному сенсі децентралізація в Україні – це не просто передача повноважень, ресурсів та компетенції вирішувати основні питання життя на найбільш наближеному до людини рівні, де це можна зробити найефективніше (відповідно до принципу субсидіарності), а створення базового суб'єкта місцевого самоврядування – спроможної територіальної громади [2].

Щодо прозорості у місцевому самоврядуванні, то прозорість відіграє ключову роль в ефективному управлінні. Прозорість забезпечує доступ усіх громадян до інформації про роботу органів влади, що дозволяє підвищити рівень довіри до структур влади та запобігти зловживанням владою. Сюди входять не лише відкритість фінансових потоків, а й процесів прийняття рішень та управління ресурсами. Прозорість дуже важлива, особливо в умовах децентралізації, коли громадяни отримують більше можливостей для самоврядування.

Належне врядування передбачає повне дотримання основних прав та свобод людини, а органи місцевого самоврядування відіграють ключову роль у гарантуванні дотримання прав людини через підзвітність обраних представників перед громадянами [3]. Тобто, на рівні місцевого самоврядування важливо, щоб права людини захищалися. Потрібно, щоб всі місцеві органи влади боролися з дискримінацією у всіх її проявах. Сюди входить забезпечення рівності між чоловіками та жінками, між культурними, етнічними належностями та релігією. Забезпечення прав людини передбачає активну співпрацю з громадськістю. Завдяки цьому, місцеве самоврядування може стати більш відкритим та справедливим, що підвищить довіру між владою та громадянами.

Корупція – одна з найбільших перешкод для місцевого самоврядування в Україні. Вона знижує довіру громадян до органів влади та гальмує розвиток територіальних громад. Європейські цінності, такі як прозорість, підзвітності та участі громадян у процесах прийняття рішень, сприяють боротьбі з корупцією. В Україні впроваджуються європейські стандарти, такі як електронні закупівлі (Prozorro), антикорупційні органи (НАБУ, НАЗК) та е-урядування, що значно знижують можливості для зловживань. За допомогою залучення громадян до управлінських процесів через громадські слухання та петиції у громадян є можливість контролювати діяльність влади. Але незважаючи на прогрес, корупція досі залишається великою проблемою через політичні та економічні виклики, що вимагає подальшої роботи для створення ефективної та прозорої системи місцевого управління.

Місцеве самоврядування як вираження влади народу має забезпечити наближення управління до громадян, сприяти інтеграції України в демократичний простір європейського співтовариства та запровадженню нових законодавчих реформ відповідно до міжнародних стандартів. У процесі здійснення муніципальної діяльності такими стандартами виступають

міжнародні норми, що визначають її основні принципи, форми й методи, які прийняті державами світу в рамках міжнародних організацій. Особливостями міжнародних стандартів у цій сфері є те, що вони регламентують спільно вироблені державами підходи і міжнародні принципи становлення, формування та функціонування інституту місцевого самоврядування на територіях конкретних держав [5]. Одним із ключових аспектів є залучення громадян до прийняття рішень, які стосуються їхнього повсякденного життя. Крім того, місцеві органи влади мають підтримувати волонтерство, співпрацюючи з волонтерами для вирішення проблем, які стосуються соціального життя.

Громадська думка в Україні щодо євроінтеграції є складною і багатогранною. Згідно з дослідженнями, найбільшу підтримку євроінтеграція має серед молоді, міського населення та жителів західних і центральних регіонів України. Для цих груп інтеграція з ЄС асоціюється з новими можливостями в освіті, працевлаштуванні та особистісному розвитку. Натомість, серед старшого покоління, жителів сільських районів та східних регіонів, де історично домінували проросійські настрої, підтримка євроінтеграції є нижчою [5]. Молодь в більшій мірі підтримує європейські цінності та реформування місцевого самоврядування, оскільки молодь схильна до змін та інновацій. А старше покоління обмежене і має потребу в інформаційній підтримці і переконливих поясненнях, для того щоб не бути скептичними та подолати бар'єри щодо європейських підходів місцевого управління. Всі верстви мають бути однаково поінформовані для покращення і зміцнення європейських цінностей у суспільстві.

Таким чином, вплив європейських цінностей на удосконалення українського місцевого самоврядування важливий для розвитку демократії, підвищення ефективності управлінських процесів та зміцнення громадянської довіри до влади. Запровадження принципів прозорості, підзвітності та участі громадян у прийнятті рішень значно покращує управління на місцях, знижуючи рівень корупції та сприяючи більш ефективному використанню місцевих ресурсів. Децентралізація, зміни у виборчій системі, е-урядування та антикорупційні органи мають позитивний вплив на місцеве самоврядування, наближаючи Україну до європейських стандартів. Є певні моменти, які стають на заваді, але продовження вдосконалення правових механізмів і підвищення правової свідомості громадян допоможуть досягнути ефективності у місцевому самоврядуванні.

Список використаних джерел:

1. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1997. № 24. с. 170. Режим доступу: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97%D0%B2%D1%80#Text>
2. Лукеря І., Ткачук А. Реформа місцевого самоврядування та децентралізація влади. Інститут громадянського суспільства. Український незалежний центр політичних досліджень. 13.06.2025. URL: <https://web.archive.org/web/20210413043637/https://rpr.org.ua/groups->

rpr/04detsentralizatsiya/

3. Права людини на місцевому рівні. Офіс Ради Європи в Україні. URL: <https://www.coe.int/uk/web/kyiv/local-democracy-human-rights-at-local-level>

4. Європейські правові стандарти місцевого самоврядування: теоретичне обґрунтування та практика реалізації в Україні. URL: <https://elar.navs.edu.ua/server/api/core/bitstreams/4bb27605-98e6-4197-b4b6-98d8aa30f193/content>

5. Євроінтеграція України в ЄС: політичні, економічні та соціальні аспекти. URL: <https://ants.org.ua/wp-content/uploads/2024/10/yevrointegracziya-ukrayiny-v-yes-1.pdf>

Романенко Людмила Миколаївна,
доцент кафедри конституційного права
Навчально-наукового інституту права та
психології Національної академії
внутрішніх справ, кандидат юридичних
наук

СУЧАСНИЙ УКРАЇНСЬКИЙ КОНСТИТУЦІОНАЛІЗМ: ТРАНСФОРМАЦІЯ ЗА УМОВ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ ТА ВОЄННОГО СТАНУ

Україна, як молода європейська держава, перебуває в постійному процесі формування демократичних інститутів, системи прав і свобод людини та належного конституційного ладу.

У XXI столітті особливої актуальності набуло питання трансформації українського конституціоналізму, зокрема зміну принципів організації влади, оновлення змісту прав людини, адаптацію інститутів до нових викликів, таких як війна, євроінтеграція та глобалізація.

Становлення українського конституціоналізму бере свій початок після здобуття Україною незалежності в 1991 році. Саме тоді Україна розпочала складний процес формування власної правової системи, зокрема конституційного ладу. Основним етапом цього становлення стало прийняття Конституції України 28 червня 1996 року, яка закріпила принципи народного суверенітету, розподілу влади, прав людини, політичного плюралізму та правової держави [1].

Водночас із самого початку український конституціоналізм мав риси перехідного типу та поєднував у собі демократичні засади з елементами пострадянського адміністративного управління. Протягом 2000–2010-х років відбувалося кілька етапів реформування Основного Закону, зокрема у 2004, 2010 та 2014 роках, що значно вплинуло на баланс гілок влади.

Вже більш суттєво Україна почала розбудовувати курс на євроінтеграцію з 2014 року уклавши з Європейським Союзом Угоду про асоціацію (АА) та Глибоку та всеосяжну зону вільної торгівлі (DCFTA) на підставі чого відносини стали більш широкими та глибокими (EU-Ukraine Association